

ЛІТЕРАТУРА

1. Білоусова І. Проблеми розвитку управлінського обліку в Україні// Бухгалтерський облік і аудит, 2001, № 2. — С. 39—44.
2. Чумаченко М. Г. Управлінський облік потребує підтримки/ Бухгалтерський облік і аудит, 2003, № 5 — С. 55—61.
3. Голов С. Ф. Управлінський облік : Підручник. — К.: Лібра, 2003. — 704 с.
4. Нападовська Л. В. Управлінський облік: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. — К.: Книга, 2004. — 544 с.
5. Шумило Ю. О. Бюджетування як ефективна технологія фінансового планування на підприємстві / Соціально-економічний розвиток України на поч. 21 ст. / За вип. Мирун М.І. — К.: КНЕУ, 2005. — 254 с.

О. А. Мошковська, канд. екон. наук, доцент
Київський національний торговельно-економічний університет

МІСЦЕ І РОЛЬ НОРМАТИВНОГО МЕТОДУ ОБЛІКУ ЗАТРАТ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СИСТЕМІ ВІТЧИЗНЯНИХ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Вступ

Переробні галузі АПК, зокрема молочна промисловість, відносяться до стратегічних галузей, які повинні забезпечувати населення України продуктами харчування. Молокопереробні підприємства в процесі приватизації змінили форму власності з державної на колективну, в основному у вигляді ЗАТ і ТОВ, деякі з них у складі статутного капіталу мають іноземні інвестиції, в основному російського походження. Прибуткова діяльність в ринкових умовах господарювання вимагає від підприємств нових підходів до організації, планування і контролю за своєю діяльністю. Обрана прибуткова стратегічна мета функціонування передбачає, перш за все, впровадження на підприємстві управлінського обліку.

Теоретичні і методологічні основи управлінського обліку ретельно розглянуті в працях вчених далекого зарубіжжя, зокрема, Андерсона Х., Гернон Х., Друрі К., Ентоні Р., Карренбауера М., Колдуелла Д., Мііка Г., Мюллендорфа Р., Мюллера Г. Г., Ніддза Б., Ріса Дж., Фрідмана П., Хорнгнера Ч. Т., Фостера Дж.

На теренах колишнього СРСР вперше поняття місце і роль управлінського обліку були розглянуті в працях М. Г. Чумаченка.

Серед російських фахівців в сфері управлінського обліку особливу увагу викликають праці Безруких П. С., Вахрушиної М. А., Врублевського Н. Д., Івашкевича В. Б., Карпової Т. Т., Козіної Т. О., Новодворського В. Д., Палія В. Ф., Шеремета А. Д., Шишкової Т. В.

Сутність управлінського обліку, його проблеми і перспективи висвітлені також і в працях вітчизняних вчених — економістів, зокрема,

Ф. Ф. Бутинця, С. Ф. Голова, О. В. Карпенко, І. А. Белоусової, Л. В. Нападовської, М. С. Пушкаря.

Проте сучасні проблеми впровадження, організації та ведення управлінського обліку на підприємствах молочної промисловості на науковому рівні висвітлені недостатньо. В періодичній пресі оприлюднені лише окремі публікації, які присвячені загальним питанням організації управлінського обліку на підприємствах харчової промисловості. Лише окремі об'єкти управлінського обліку на молокопереробних підприємствах розглянуті в роботах Л. М. Чернелевського, Г. Г. Осадчої, О. В. Турій.

Таким чином, незважаючи на те, що в працях провідних вчених — економістів розглянуті сутність, предмет і метод управлінського обліку, визначені його місце і роль в інформаційній системі вітчизняних суб'єктів господарювання, значна кількість питань на галузевому рівні, зокрема на молокопереробних підприємствах, залишається не вирішеною, що і викликало необхідність подальших досліджень.

Постановка задачі

Найважливішою особливістю управлінського обліку є те, що він пов'язує процес управління з обліковим процесом. Об'єктом управління завжди виступають затрати підприємства. Молочна промисловість відноситься до матеріаломістких галузей виробництва, де питома вага сировини, основних, допоміжних, паливно-мастильних матеріалів, електроенергії, пари, холоду та води посідає 70—90 % в собівартості готової продукції. У зв'язку з вищезазначеним, для підприємств галузі актуальними є питання вибору методу обліку затрат і калькулювання собівартості продукції власного виробництва.

Результати дослідження

На молокопереробних підприємствах залежно від структури асортименту, що виготовлюється, особливостей організації технологічного циклу традиційно використовуються такі основні методи обліку затрат: нормативний, попередільний та позамовний.

Нормативний метод обліку затрат надає можливість своєчасно виявляти і встановлювати причини і винуватців відхилень фактичних затрат від встановлених діючих норм та кошторисів витрат на обслуговування і управління виробництвом.

Попередільний метод використовується, як правило, на підприємствах, де виготовлюється однорідна за характером використаних вихідних сировини і матеріалів і способом обробки масової продукції, перевагою фізико-хімічних та термічних виробничих процесів на етапі перетворення сировини в готову продукцію, в умовах безперервного технологічного процесу або ряду послідовних виробничих процесів.

Позамовний метод використовується в дрібносерійних виробництвах.

Нормативний метод обліку затрат використовується з урахуванням галузевих особливостей на переробних підприємствах галузі АПК ще за часів планової економіки, особливо на етапі перебудови економічних відносин, коли ставилась мета побудови госпрозрахункових відносин в державі [9]. Проте широкого застосування цей метод в тих умовах господарювання не отримав. Це пояснюється певними труднощами, пов'язаними з підготовкою нормативного господарства, своєчасним його оновленням та слабкою матеріальною зацікавленістю відповідних служб підприємства, зокрема планово-економічного відділу та бухгалтерії щодо впровадження та застосування на практиці вищезазначеного методу. Проте на етапі ринкових перетворень використання на практиці роботи вітчизняних підприємств, і молокопереробних зокрема, нормативного методу обліку затрат і калькулювання собівартості продукції власного виробництва набуває доцільності і перспективності. Суть цього методу має багато спільного з методом «стандарт — кост», який широко застосовується в обліковій практиці зарубіжних компаній. Використання на практиці нормативного методу дає змогу постійно в межах реального часу визначати і контролювати відхилення від встановлених норм споживання виробничих ресурсів, а також здійснювати управління затратами і, відповідним чином, впливати на процес ціноутворення та забезпечення рентабельної діяльності підприємства в цілому.

Впровадженню нормативного методу передують значна трудомістка за часом і зусиллями попередня робота, пов'язана з підготовкою нормативного господарства, яке відповідає особливостям техніко-технологічного процесу конкретного підприємства, ретельна індивідуальна робота з кожної відповідальною особою, а також передбачає на перспективу постійне оновлення норм і нормативів під впливом різнопланових чинників. Крім того, на підприємствах повинний бути організований чіткий контроль за дотриманням норм затрат з ціллю недопущення необґрунтованих відхилень від встановлених технологічних параметрів виробництва продукції.

Проте, як свідчать результати проведених досліджень, на тих молокопереробних підприємствах де використовується нормативний метод обліку затрат, на практиці мають місце лише окремі фрагменти нормативної бази по галузі, які вже в значній мірі застаріли, відсутні норми і нормативи, які розроблені безпосередньо на цьому підприємстві. Особливо це стосується енергоресурсів, тепла, холоду, пари, води в умовах постійних енергетичних криз і проблем, які все частіше мають під собою політичне підґрунтя. На порядок денний постає проблема якісної організації обліку використання вищезазначених ресурсів на всіх ділянках їх споживання. Одним з напрямків підвищення ефективності молокопереробного виробництва є модернізація діючих теплових мереж з метою реалізації реального потенціалу енергозбереження, економії палива, пари, гарячої води, електроенергії. Крім того, на підприємствах галузі необхідно сформувати баланси використання тепла, що дасть можливість здійснити оцінку потенціалу енергозбереження в технологічних процесах та визначити додаткові об'єкти обліку за центрами затрат.

На деяких підприємствах галузі технологічні норми використання матеріальних та паливно-матеріальних ресурсів замінені укрупненими розрахунково-статистичними нормативами, що унеможливує здійснювати контроль затрат за відхиленнями, а також створює умови для зловживань.

Як свідчать проведені дослідження, на підприємствах галузі мають місце випадки незадокументованих відхилень від встановлених норм споживання виробничих ресурсів, що свідчить про низький рівень первинного обліку, а також про відсутність розроблених внутрішніх облікових регістрів та звітності.

Для організації контролю за раціональним використанням сировини і матеріалів в молочному виробництві варто використовувати рецептурні журнали, які необхідно доповнити відповідними графами щодо норм використання ресурсів та відхилень від них. Крім того, необхідно належним чином організувати облік виробітку та використання робочого часу.

Висновки

Проведені дослідження дали змогу дійти наступних висновків:

1. Функціонування молокопереробних підприємств в ринкових умовах господарювання передбачає постійне здійснення критичного аналізу методів обліку затрат та калькулювання собівартості продукції власного виробництва для забезпечення їх рентабельного господарювання.

2. Найбільш доцільним методом обліку затрат та калькулювання собівартості готової продукції для підприємств молочної промисловості є нормативний метод.

3. Впровадження нормативного методу обліку затрат передбачає значну попередню роботу, яка включає формування нормативного господарства, розробку внутрішньої первинної документації, облікових регістрів та управлінської звітності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-ХІV з наступними змінами і доповненнями.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджений наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318.
3. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості: Затв. Наказом Державного комітету промполітики України від 02.02.2001 р. № 47.
4. *Друри К.* Введение в управленческий и производственный учет: учебн. пособие для вузов / Пер. с англ. под ред. Н. Д. Эриашвили. — 3-е из., перераб. и доп. — М.: Аудит, ЮНИТИ, 1998. — 783 с.
5. *Ивашкевич В. Б.* Бухгалтерский управленческий учет: Учеб. для вузов. — М.: Юристъ, 2003. — 618 с.
6. *Козина Т. А.* Калькулирование себестоимости промышленной продукции на перерабатывающих предприятиях АПК и основы управления затратами. Учебное пособие / НТИПП. — М.: 1992. — 102 с.

7. Мюллендорф Р., Карренбауэр М. Производственный учет. — М.: Финансы и статистика, 1996. — 148 с.

8. Нападowska Л.В. Управлінський облік: Підручник для студентів вищ. навч. закл. — К.: Книга, 2004. — 544 с.

9. Нидлз Б. и др. Принципы бухгалтерского учета / Б. Нидлз., Х. Андерсон, Д. Колдуэлл: Пер. с англ. / Под ред. Я. В. Соколова. — 2-е изд., стереотип. — М.: Финансы и статистика, 1999. — 496 с.: ил. — (Серия по бухгалтерскому учету и аудиту).

10. Сопко В. В. и др. Нормативный метод планирования и учета в пищевой промышленности / В. В. Сопко, А. М. Герасимович, М. С. Игнатенко. — К.: Урожай, 1990. — 160 с.

11. Чернелевський Л. М., Осадча Г. Г. Управлінський облік на підприємствах харчової промисловості. Навчальний посібник. — К.: Пектораль, 2005. — 364 с.

12. Чумаченко Н. Г. Статистическо-математические методы анализа в управлении производством США. Под общ. ред. Ю. П. Васильева. М.: Статистика, 1973. — 164 с.

13. Цал-Цалко Ю. С. Витрати підприємства: Навч. посібник. — Київ: ЦУЛ, 2002. — 656 с.

14. Юровський Б. Себестоимость продукции: планирование, учет, анализ. — Х.: ООО Центр «Консульт», 2002. — 204 с.

В. М. Мурашко, канд. екон. наук, доцент,
в. о. професора кафедри бухгалтерського обліку
О. М. Андрієнко, аспірант заочної форми навчання
Національна академія державної податкової служби України

ОСНОВНІ НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ І ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ КОНТРОЛЮ І АУДИТУ В УКРАЇНІ

В статті розглядаються питання пов'язані з системою реформування державного фінансового контролю, створення державного фінансового аудиту і підвищення їх ефективності використання на всіх рівнях і стадіях управління. Визначені форми та методи проведення документального контролю, розкриті його системи і прийоми, що є важливою прерогативою системи фінансово-господарського контролю.

Реформування форм власності в нашій державі та створення нового механізму господарювання викликали суттєві зміни в організації та методах здійснення контрольно-ревізійної діяльності на всіх стадіях управління. В системі контрольно-ревізійної діяльності виключно важливе значення має контроль фінансово-господарської діяльності на підприємствах, що потребує в сучасних умовах господарювання підвищення його ефективності, що визначені розробленими і затвердженими Головним контрольно-ревізійним управлінням України стандартів фінансового контролю за визначенням бюджетних коштів державного і комунального майна. Контроль фінансово-господарської діяльності на підприємствах є однією з гілок економічного контролю в нашій держа-